

KADIN SAĞLIĞI HEMŞİRELİĞİ ALANINDA YAPILAN ARAŞTIRMALARDA

KURAM/MODEL KULLANIMI

THEORY / MODEL USAGE IN RESEARCH IN WOMEN'S HEALTH NURSING

Uzm. Hem. Şeyma İnciser PAŞALAK Prof.Dr. Kafiye EROĞLU Prof.Dr. Aygül AKYÜZ

Koç Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi, İstanbul

ÖZET

Bu çalışmada kadın sağlığı hemşireliği alanında kuram ve model kullanılarak yapılan ulusal ve uluslararası araştırmaların nitelik ve nicelik bakımından incelenmesi amaçlanmıştır. Araştırmalarda kuram ve modellerin kullanımları ve kullanım alanlarındaki benzerlik ve farklılıkların bir arada sunulmasıyla ileri araştırmalar için yol gösterici bir kaynak olacağı ve hemşirelik bilimine katkı sağlanacağı düşünülmektedir. Literatür incelemesi olarak yapılan bu derlemede, hemşireler tarafından kuram/model kullanılarak yapılmış çalışmalara ulaşmak için Yüksek Öğrenim Kurumu (YÖK) Ulusal Tez Merkezi veri tabanı ve EBSCOhost, Pubmed veri tabanları taranmıştır. Taramada yıl sınırlaması yapılmamış olup inceleme sonucunda 1989-2017 yılları arasındaki çalışmalara ulaşılmıştır. Anahtar kelime olarak, Türkçe; "hemşirelik, model, kuram, teori, kadın sağlığı", İngilizce; "theory, model, nursing, women's health" kelimeleri kullanılmıştır. İnceleme kapsamında kuram ve modellerin kullanılarak yapılan, uluslararası kaynaklarda 26, ulusal kaynaklarda 5 araştırma makalesi ve 15 lisansüstü tez çalışması olmak üzere toplam 46 çalışmaya ulaşılmıştır. Lisansüstü tez çalışmalarından türetilen araştırmalar mükerrer değerlendirmeden kaçınmak için ulusal/uluslararası araştırma makaleleri arasında incelenmiştir. Makaleler konu/sorun, hedef popülasyon, kullanılan kuram/model ve kuram/modelin araştırmada kullanım yeri bakımından değerlendirilmiştir. Hem ulusal hem de uluslararası gruplarda da incelenen çalışmalarda en çok kullanılan kuramın Orem'in Öz Bakım kuramı olduğu (n=19) dikkati çekmektedir. Uluslararası yayınlarda Rogers/ Üniter İnsan Kuramı (n=4) ve Roy Adaptasyon Modelinin (n=3) Orem/ Öz Bakım Kuramından sonra en sık kullanıldığı, ulusal çalışmalarda ise ikinci sırada Roy Adaptasyon Modeli'nin yer aldığı görülmüştür. Çalışmada kadın sağlığı hemşireliği alanında kuram/model kullanılarak yapılan ulusal ve uluslararası çalışmaların sayılarının sınırlı olduğu, kadın sağlığı hemşireliğinin bilimsel tabanının güçlendirilmesi için kuram ve model kullanılarak yapılan çalışmaların artırılmasına gereksinim olduğu belirlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: hemşirelik, model, kuram, teori, kadın sağlığı,

ABSTRACT

In this study, it was aimed to examine the qualitative and quantitative analysis of national and international researches made using theory and model in the field of women's health nursing. The use of theories and models in researches and the similarities and differences in the usage areas are presented together and it is thought that it will provide a contribution to nursing science as a guiding resource for further researches. In this literature analysis, National Institute of Higher Education National Thesis Center Database and EBSCOhost and Pubmed databases were searched to reach the studies using nurses' theories / models. No year restriction was made in the survey and the results of the study were reached between 1989-2017. The keywords "nurse, model, theory, theory, women's health" were used. Within the scope of the study, a total of 46 studies were carried out, 26 of them from international sources, 5 from research sources and 15 from the graduate thesis studies using models and models. Researches derived from postgraduate thesis studies have been examined among national / international research articles to avoid duplication. The researches were evaluated in terms of subject, scope, target population and way of model / theory usage in research. Orem's self-care theory (n = 19) is the most widely used theory in studies investigated in both national and international groups. International publications have shown that the Roy Adaptation Model and Rogers / Unitary Human Theory (n = 4) are the second most frequently used and the Roy Adaptation Model (n = 3) after the Orem / Self Care Theory in national studies. It has been determined that the number of national and international studies using the theory / model in the field of women's health nursing is limited in the study and that the studies using theory and model are needed to strengthen the scientific basis of women's health nursing.

Key Words: theory, model, nursing, women's health

GİRİŞ

Hemşirelik; uygulamaları birey, aile ve topluma yönelik, kavramsal bilgi ve beceriyi içeren uygulamalı bir sağlık disiplini. Bu özelliği nedeniyle değişen sağlık politikalarından (koruyucu sağlık uygulamaları, sağlığı geliştirme yaklaşımının yaygınlaşması vb.), insan hakları ve kadın hareketlerinden, hasta hakları ve etik tartışmalarından başka bir ifade ile toplumsal dinamiklerden etkilenmektedir. Ayrıca nüfus artışı, göçler, şehirleşme gibi demografik değişiklikler ile toplumun bakım gereksinimindeki değişiklikler sağlık bakımının sunumunda değişimi zorunlu kılarak hemşirelik mesleğini etkilemiştir (Warelow 2014, Gortner 2000). Tüm bunların yanı sıra teknolojik gelişmeler ve en önemlisi bilimsel düşünce ve araştırmaların yaygınlaşması, geleneksel hemşirelik anlayışından modern hemşireliğe geçişe neden olmuştur. Hemşirelik, yalnızca hasta bireye hastalık ve sakatlık döneminde verilen ve anlık ihtiyacı karşılamaya yönelik bir bakım işi olmaktan çıkmış, olayları ve bireyleri daha geniş bir perspektifle gözlemleyen, bilimsel süreç ile planlama ve düzenleme yapan ve bakım standartları olan profesyonel bir meslek haline dönüşmüştür (Warelow 2014, Taylan ve ark. 2011, Korkmaz ve Görgülü 2010).

Profesyonel bir mesleğin bilimsel bilgi içeriğinin ortaya konması ve uygulamaların bir temele oturtulması gereği ile hemşirelik, "kuram", "uygulama" ve "araştırma" olmak üzere üç temel unsur üzerine yapılanmıştır (McKenna 1997). Bu üç temel unsur

ile hemşirelik mesleği arasındaki bağlantılara yönelik yıllardır süregelen tartışmalar hemşireliğin bir disiplin olarak gelişimine önemli katkıda bulunmuştur (McCurry 2009, Alligood ve Tomey, 2006).

Kuram, uygulama ve araştırma hemşirelik bilimini tanımlayan döngüsel bir süreçtir. Kuram problemin kavramsallaştırılmasına rehberlik etmekte ve araştırılabilir soruları ortaya koymaktadır. Araştırmalar; kuramları geliştiren çalışmaları düzenlemekte, uygulamalar; kuramların test edilmesini sağlamaktadır. Temel kavramların açıklanması ve bu kavramların arasındaki mantıksal ilişkilerin şematik olarak ortaya konması modeller ile mümkün olmaktadır. Diğer bir deyişle, modeller kavramların ve kuramların anlaşılmasına yardım ederler (İnan Şengün ve ark. 2013, Cody 2006, Fawcett 2005). Hemşirelik araştırmalarında model kullanımı, hemşirelik fonksiyonlarına yönelik soruların araştırılmasına yön vermekte, uygulama ve eğitimden gelen girdiler ile modellerin canlı kalmasını sağlamaktadır (Fawcett 2005).

Literatürde hemşirelikte kavramsal modeller, kuramlara dayandırılmış bakım modelleri olarak geçmektedir. Hemşirelik bakımında kuram ve modellerin kullanımının; sağlıklı bireylerin/ hastanın rahatı ve ihtiyaçlarının daha sistematik bir şekilde ve daha kısa sürede karşılanmasına, etkili bir bakım verilmesine olanak sağlayacağı düşünülmektedir. Ayrıca bakımda süreklilik sağlanarak bakım ekibinde anlaşmazlıkların/çelişkilerin en aza indirilmesi ve hemşirelik hedeflerinin daha anlaşılır bir hale getirilmesi beklenmektedir (Alligood ve Tomey 2006). Bugüne kadar hemşirelik araştırmalarının birçoğu hemşirelerin tıbbi uygulamalarına odaklanmıştır. Buna karşın araştırmalarda kuram/model kullanımındaki artışın bağımsız hemşirelik rollerine ve uygulamalarına yön vereceği düşünülmüştür (McCrae 2011, Spare 2007). Bu bağlamda hemşireliğin bağımsız rollerinin bakımdaki etkinliğinin ortaya konabilmesinde kurama dayandırılmış modeller ile yapılan araştırma sonuçlarına dayalı kanıtların oluşturulması gerekmektedir.

Araştırmalarda kavram ve model kullanımının giderek arttığı, ancak hala istenilen sayılara ulaşılamadığı (Gigliotti 2008, Fawcett 2005) ve bunda kuram ve modellere yönelik bilgi eksikliğinin ve araştırmada nasıl kullanılacağına bilinmemesinin neden olabileceği belirtilmektedir (Fawcett 2013, Billings ve Kowalski 2006). Araştırmalarda kavram ve model kullanımını engelleyen diğer nedenler arasında kuram ve modellerin kendisinden kaynaklanan karışıklıklar, anlaşılmaması, bir kuram ya da modele göre araştırma metodolojisi oluşturmada zorluk yaşama, uygulamaya ve soruna yönelik kuram ve modeli nasıl seçeceğini bilmeme, seçilen kuram/modelin araştırmanın hangi bölümünde, nasıl kullanılacağına bilinmemesi yer almaktadır (Fawcett 2013, Jeffs ve ark. 2013, McCrae 2011, Billings ve Kowalski 2006). Bu nedenle, kadın sağlığı hemşireliği alanında kuram ve model kullanılarak yapılmış ulusal ve uluslararası araştırmaların incelenmesine yönelik kaynağa gereksinim duyulmaktadır. Bu tür çalışmaların ortaya konmasıyla kuram/model kullanım örneklerinin bir arada sunulmasının araştırmalarda kuram/model kullanımı sürecini kolaylaştıracağı düşünülmektedir. Bu araştırmanın kuram ve model kullanımında benzerlik ve farklılıkları bir arada göstermesi, en sık ve en az kullanılan kuram/modeli belirtmesi, araştırmada kuram/modelin farklı yerlerde nasıl kullanıldığını ortaya

koyması ile ileride kuram/model kullanılarak yapılacak çalışmalar için kaynak oluşturacağı düşünülmektedir. Bu çalışmada kadın sağlığı hemşireliği alanında kuram ve model kullanılarak yapılan ulusal ve uluslararası araştırmaların nitelik ve nicelik bakımından incelenmesi amaçlanmıştır.

LİTERATÜR İNCELEMESİ

Tanımlayıcı tipteki çalışmada, YÖK Ulusal Tez Merkezi veri tabanı ve EBSCOhost, Pubmed veri tabanları taranarak kadın sağlığı hemşireliği alanında yine hemşire kuramcılar tarafından oluşturulmuş kuram ve modellerin kullanıldığı çalışmalara ulaşılmıştır. Tarama yapılırken yıl sınırlamasına gidilmemiştir, ulaşılan çalışmalar 1989-2017 yılları arasında yapılmıştır. Anahtar kelime olarak, Türkçe; "hemşirelik, model, kuram, teori, kadın sağlığı", İngilizce; "theory, model, nursing, women's health" kelimeleri kullanılmıştır. İncelenen çalışmalar ele alınan kadın sağlığı sorunu/konusu, çalışma yapılan kadınların yaşam dönemleri, kullanılan kuram/model ve kuram/modelin araştırmada kullanım yeri bakımından değerlendirilmiştir.

Yapılan inceleme sonucunda; kadın sağlığı hemşireliği alanında hemşire kuramcılar tarafından oluşturulmuş kuram ve modellerin kullanıldığı, uluslararası kaynaklarda 34, ulusal kaynaklarda 5 araştırma makalesi ve 15 lisansüstü tez çalışması olmak üzere toplam 20 çalışmaya ulaşılmıştır. Lisansüstü tez çalışmaların 7'si doktora, 8'i yüksek lisans tezidir. Kuram/modele dayalı yayınlanmış yabancı 34 makalenin dokuz tanesi derleme (8: derleme, 1: editoryal yazı), 26'sı araştırma makalesidir. Çalışmamızda yalnızca araştırma makaleleri inceleme kapsamına alınarak derleme makaleler değerlendirilmemiş, 26 uluslararası, 20 yerli olmak üzere toplam 46 makale/çalışma incelenmiştir. Lisansüstü tez çalışmalarından türetilen araştırmalar mükerrer değerlendirmeden kaçınmak için ulusal/uluslararası araştırma makaleleri arasında incelenmiştir.

İncelenen çalışmalara online veri tabanları üzerinden ulaşıldığı için herhangi bir etik kurul izni alınmamıştır. Verilerin değerlendirilmesinde tanımlayıcı istatistikler, sayı ve yüzde kullanılmıştır.

İNCELENEN ÇALIŞMALARIN ÖZELLİKLERİ

Çalışmada incelenen makale/çalışmalar; kullanılan kuram ya da model, kadın sağlığı ile ilgili konu alanları, çalışma grubunun yaşam dönemi ve kuram ya da modelin araştırmada kullanım şekli/yerine göre incelenmiştir.

Tablo 1. Kadın Sağlığı Hemşireliği Alanında Kuram ve Model Kullanılarak Yapılan Çalışmaların Özellikleri

Uluslararası						
Ülke	Yazar	Yılı	Araştırmanın Tipi	Kullanılan Kuram/Model	Kuramın araştırmada kullanımı	Örneklem
İsveç	Lindell ve ark.	1989	Tanımlayıcı	Henderson /Temel Yaşam Gereksinimleri	Problemin tanımlanması	66-96 yaşları arasındaki kadınlar
ABD	Davis ve ark.	2013	Yarı Deneysel	Henderson /Temel Yaşam Gereksinimleri	Problemin tanımlanması	Fetüs
ABD	McNaughton	2005	Yarı Deneysel	Peplau/ Kişilerarası İlişkiler	Problemin tanımlanması	Prenatal ev ziyaretleri yapılan gebeler
ABD	Douglass ve ark.	2003	Yarı Deneysel	Peplau/ Kişilerarası İlişkiler	Araştırmanın her aşamasında	18-49 yaşlar arasında HIV pozitif kadınlar
ABD	McGrath	1997	Tanımlayıcı	Rogers/ Üniter İnsan Kuramı	Problemin tanımlanması	18-49 yaşlar arasında alkolik kadınlar
ABD	Repede	2011	Niteliksel	Rogers/ Üniter İnsan Kuramı	Problemin tanımlanması	Çocukluğunda istismara uğramış kadınlar (24-58 y)
ABD	Reis ve Alligood	2014	Yarı Deneysel	Rogers/ Üniter İnsan Kuramı	Problemin tanımlanması	20-32 gebelik haftasında olan kadınlar
ABD	Kelly ve ark.	2004	Deneysel	Rogers/ Üniter İnsan Kuramı	Problemin tanımlanması ve hemşirelik girişimlerinin planlanması	Meme kanser tanısı alan kadınlar
Singapur	Lee Q.	2014	Vaka sunumu	Neuman/ Sistemler Modeli	Bakımın planlanması, çıktıların değerlendirilmesi	35 yaşında astım hastası kadın hasta

Kana- da	Owens M.	1995	Vaka sunumu	Neuman/ Sistemler Modeli	Bakımın planlanması, çıktıların değerlendiril- mesi	Down sendromlu kadın hasta
Kana- da	Knight	1990	Vaka sunumu	Neuman/ Sistemler Modeli	Bakımın planlanması, çıktıların değerlendiril mesi	MS hastası kadın hasta
Kana- da	Lee MB.	1999	Tanımlayıcı	Orem/ Öz Bakım- Öz Bakım Eksikliği Kuramı	Araştırmanın her aşamasında	18-60 yaşlar arasındaki kadınlar
ABD	Burdette	2001	Tanımlayıcı	Orem/ Öz Bakım- Öz Bakım Eksikliği Kuramı	Araştırmanın her aşamasında	20-44 yaşlar arasındaki kadınlar
ABD	Kumar	2007	Vaka Sunumu	Orem/ Öz Bakım- Öz Bakım Eksikliği Kuramı	Bakımın planlanması	10 yıldır Tip II diabet hastası olan kadın hasta
Hong Kong	Wong ve ark.	2015	Tanımlayıcı	Orem/ Öz Bakım- Öz Bakım Eksikliği Kuramı	Problemin tanımı ve çıktıların değerlendiril mesi	13-19 yaşlar arasında adölesan kızlar
ABD	Owens B.	2007	Tanımlayıcı	Orem/ Öz Bakım- Öz Bakım Eksikliği Kuramı	Problemin tanımı ve çıktıların değerlendiril mesi	Postmenopozal dönemde olan kadınlar
Türkiye	Sürücü ve Kizilci	2012	Vaka sunumu	Orem/ Öz Bakım- Öz Bakım Eksikliği Kuramı	Bakımın kurama dayalı planlanması	Tip II diabet kadın hasta
ABD	Mendias ve ark.	2001	Niteliksel	Orem/ Öz Bakım- Öz Bakım Eksikliği Kuramı	Problemin tanımlanması	Meksikalı kadınlar (25-44 y)

Kadın Sağlığı Hemşireliği Alanında Yapılan Araştırmalarda Kuram/Model Kullanımı

Tayvan	Lin	2005	Tanımlayıcı	Roy Adaptasyon Modeli	Problemin tanımlanması	En az bir çocuğu olan ve hemşirelik okullarına tekrar kayıt olan kadınlar
İngiltere	Cunningham	2002	Yarı deneysel	Roy Adaptasyon Modeli	Problemin tanımı ve çıktıların değerlendirilmesi	Menopozal dönemdeki kadınlar
Türkiye	İsbir ve Mete	2013	Yarı Deneysel	Roy Adaptasyon Modeli	Araştırmanın her aşamasında	Gebeler
Türkiye	Arslan-Özkan ve ark.	2014	Deneysel	Watson/ İnsan Bakım Modeli	Araştırmanın her aşamasında	İnfertilite tedavisi gören kadınlar
Türkiye	Durgun Ozan ve Okumus	2017	Deneysel	Watson/ İnsan Bakım Modeli	Araştırmanın her aşamasında	İnfertilite tedavisi gören kadınlar
ABD	Johnson	2002	Niteliksel	Watson/ İnsan Bakım Modeli	Araştırmanın her aşamasında	Meme kanserini atlatan kadınlar
Kanada	Reitmanova ve Diana	2008	Niteliksel	Leininger/ Transkültürel Hemşirelik	Problemin tanımlanması	Göçmen Müslüman kadınlar/ maternal sağlık
Ulusal						
Türkiye	Uysal ve ark.	2009	Vaka sunumu	Neuman/ Sistemler Modeli	Bakımın planlanması,	Arteria Serebri Media (ASM) enfarktüs geçiren kadın hasta-
	Tortumlu oğlu ve ark.	2003	Tanımlayıcı /ilişki arayıcı	Orem/ Öz Bakım- Öz Bakım Eksikliği Kuramı	Problemin tanımlanması , veri toplanması	Gebeler
	Dereli Yılmaz ve Kızılkaya Beji	2010	Tanımlayıcı	Orem/ Öz Bakım- Öz Bakım Eksikliği Kuramı	Problemin tanımlanması , veri toplanması	Gebeler

	Timur ve Bekar	2006	Tanımlayıcı İlişki arayıcı	Orem/ Öz Bakım- Öz Bakım Eksikliği Kuramı	Veri toplanması	Erişkin (AP yöntemi kullanan) kadınlar
	Ursavaş ve ark.	2014	Vaka sunumu	Roy Adaptasyon Modeli	Bakımın planlanması,	Meme Kanseri olan hasta
	Kılıç M.	2011	Deneyisel	Orem/ Öz Bakım- Öz Bakım Eksikliği Kuramı	Araştırmanın her aşamasında	Gebeler
	Kılıç A.	2005	Deneyisel	Orem/ Öz Bakım- Öz Bakım Eksikliği Kuramı	Araştırmanın her aşamasında	Sezaryen ile doğum yapan kadınlar/postpartum bakım
	Nazik E.	2009	Deneyisel	Orem/ Öz Bakım- Öz Bakım Eksikliği Kuramı	Araştırmanın her aşamasında	Normal spontan doğum yapan kadınlar/postpartum bakım
	Büyükkayacı N.	2010	Deneyisel	Orem/ Öz Bakım- Öz Bakım Eksikliği Kuramı	Problemin tanımlanması / veri toplama	Sezaryen ile doğum yapan kadınlar/postpartum bakım
	Akyüz A.	2001	Deneyisel	Roy Adaptasyon Modeli	Araştırmanın her aşamasında	IVF tedavisi alan kadınlar
	Serçekuş P.	2010	Yarı Deneyisel	Roy Adaptasyon Modeli	Veri toplanması/ Kurama dayalı eğitim planlanması	Gebeler
	Ejder Apay S.	2011	Yarı Deneyisel	Roy Adaptasyon Modeli	Araştırmanın her aşamasında	Sezaryen ile doğum yapan kadınlar/ postpartum bakım
	Dağ H.	2014	Niteliksel	Neuman/ Sistemler Modeli	Problemin tanımlanması / veri toplanması	IVF tedavisi alan kadınlar

Kadın Sağlığı Hemşireliği Alanında Yapılan Araştırmalarda Kuram/Model Kullanımı

	Gün Ç.	2011	Tanımlayıcı / İlişki arayıcı	Orem/ Öz Bakım- Öz Bakım Eksikliği Kuramı	Problemin tanımlanması / veri toplama	Histerektomi olan kadınlar
	Aktaş N.	2015	Tanımlayıcı / İlişki arayıcı	Orem/ Öz Bakım- Öz Bakım Eksikliği Kuramı	Problemin tanımlanması / veri toplama	Postpartum dönemdeki kadınlar
	Bıçakçı H	2010	Tanımlayıcı / İlişki arayıcı	Orem/ Öz Bakım- Öz Bakım Eksikliği Kuramı	Problemin tanımlanması veri toplama	Postpartum dönemdeki kadınlar Taburculuğa hazırlanış
	Akbaba HG.	2012	Tanımlayıcı	Orem/ Öz Bakım- Öz Bakım Eksikliği Kuramı	Problemin tanımlanması veri toplama	Postpartum dönemdeki kadınlar
	Pelik A.	2004	Tanımlayıcı / Kesitsel	Orem/ Öz Bakım- Öz Bakım Eksikliği Kuramı	Problemin tanımlanması veri toplama	Histerektomi olan kadınlar
	Ayvaz E.	2003	Tanımlayıcı	Orem/ Öz Bakım- Öz Bakım Eksikliği Kuramı	Problemin tanımlanması veri toplama	Gebeler
	Aydemir H.	2014	Tanımlayıcı	Orem/ Öz Bakım- Öz Bakım Eksikliği Kuramı	Problemin tanımlanması veri toplama	Maternal obezite/gebelik

Tablo 2. Kuram ve Modele Dayalı Yapılmış Çalışmalarda Kullanılmış Kuram – Modeller

	Uluslararası		Ulusal*		Toplam	
	n	%	n	%	n	%
Çalışmalarda Kullanılan Kuram/Kuramcı- Model						
Henderson /Temel Yaşam Gereksinimleri	2	4.3	-	-	2	4.3
Peplau/ Kişilerarası İlişkiler	2	4.3	-	-	2	4.3
Rogers/ Üniter İnsan Kuramı	4	8.6	-	-	4	8.6
Neuman/ Sistemler Modeli	3	6.4	2	4.3	5	10.7

Orem/ Öz Bakım Kuramı	7	15.2	14	30.4	21	45.6
Roy Adaptasyon Modeli	3	6,4	4	8.6	7	15
Watson/ İnsan Bakım Modeli	3	6,4	0	-	3	6.4
Leininger/ Transkültürel Hemşirelik	2	4.3	-	-	2	4.3
Toplam	26	56.5	20	43.5	46	100.0

*** Ulusal yayınlar; makaleler, doktora ve yüksek lisans tezleri bulgular içerisinde ayrıntılı olarak ele alınmıştır.**

İncelenen çalışmalarda kullanılan kuram ya da model Tablo.2'de verilmiştir. Tabloya bakıldığında en çok kullanılan kuramın Orem'in Öz Bakım Eksikliği kuramı olduğu (n=21) dikkati çekmektedir. Uluslararası yayınlanan çalışmaların %15.2'si, Ulusal çalışmaların ise %30.4'ünde Orem Öz Bakım Kuramı kullanılmıştır. Ülkemizde Orem Öz Bakım Kuramı'nın kullanıldığı toplam 14 çalışmanın 3'ü araştırma makalesi, 3'ü doktora ve 8'i yüksek lisans tez çalışmasıdır. Uluslararası çalışmalarda Rogers/ Üniter İnsan Kuramı (n=4) ve Roy Adaptasyon Modelinin (n=3) Orem/ Öz Bakım Kuramından sonra en sık kullanıldığı, ulusal çalışmalarda ise ikinci sırada en sık kullanılan kuram/modelin, Roy Adaptasyon Modeli olduğu bulunmuştur. Roy Adaptasyon Modeli ülkemizde en fazla doktora tezlerinde kullanılmıştır (n=4).

Tablo 3. Kuram ve Modele Dayalı Yapılmış Çalışmalarda Ele Alınan Sorun

Kadın Sağlığı Konu Alanları	Uluslararası		Ulusal *		Toplam	
	n	%	n	%	n	%
Obstetri	6	13.0	12	26.1	18	39.0
İnfertilite	1	2.1	2	4.3	3	6,4
Jinekoloji-Onkoloji	5	10.8	3	6.4	8	17.7
Genel Kadın Sağlığı	14	29.9	3	4.3	17	36.9
Toplam	26	56.5	20	43.5	46	100

*** Ulusal yayınlar; makaleler, doktora ve yüksek lisans tezleri bulgular içerisinde ayrıntılı olarak ele alınmıştır.**

Kadın sağlığı hemşireliği alanında kuram/modele dayalı yapılan ulusal/uluslararası çalışmaların, ele aldıkları kadın sağlığı konu alanlarına göre bakıldığında (Tablo 2), en fazla obstetri olduğu dikkati çekmektedir (n=20). Uluslararası yayınlanan çalışmaların önemli bir kısmı (%29.9) genel kadın sağlığı alanında iken, ülkemizde obstetri alanındadır. Jinekoloji-onkoloji konusunda ise ulusal ve uluslararası çalışmalar benzer düzeyde olmakla birlikte infertilite alanında kuram ya da model kullanılarak yapılan bir uluslararası çalışma da Türkiye'de yapılan bir doktora tezinden türetilmiştir.

Tablo 4. Kuram ve Modele Dayalı Yapılmış Çalışmaların Kadının Yaşam Dönemlerine Göre İncelenmesi

	Uluslararası		Ulusal *		Toplam	
	n	%	n	%	n	%
Kadın Yaşam Dönemleri						
Bebeklik/Çocukluk	1	2.1	-	-	1	2.1
Adölesan	1	2.1	-	-	1	2.1
Erişkinlik	22	47.7	20	43.5	42	91.5
Klimakterik Dönem/Yaşlılık	2	4.3	-	-	2	4.3
Toplam	26	56.5	20	43.5	46	100

* **Ulusal yayınlr; makaleler, doktora ve yüksek lisans tezleri bulgular içerisinde ayrıntılı olarak ele alınmıştır.**

Kadın sağlığı alanında kuram/model kullanılarak yapılan ulusal ve uluslararası araştırmaların kadının yaşam dönemlerine göre incelenmesi Tablo 4'de verilmiştir. Tabloda araştırmaların büyük çoğunluğunun, ulusal çalışmaların ise hepsinin erişkin dönemdeki kadınlar ile yapıldığı belirlenmiştir ($n_{uluslararası}=22$, $n_{ulusal}=20$). Uluslararası yayınlanan çalışmalarda, bebeklik/çocukluk, adölesan dönem ve klimakterik dönem/yaşlılık dönemlerinde yapılmış oldukça az sayıda çalışma bulunmasının yanı sıra ulusal yayınlarda da bu yaş dönemlerinde görülen kadın sağlığı sorunlarını yönelik yapılmış kuram/modele dayalı bir çalışmaya rastlanmamıştır.

Tablo 5. Kuram ve Modele Dayalı Yapılmış Çalışmalarda Kuram/Modelin Çalışmada Kullanım Yerinin İncelenmesi

	Uluslararası		Ulusal *		Toplam	
	n	%	n	%	n	%
Model ve kuramın çalışmada kullanım yeri						
Problemin Tanımlanması	10	21.3	0	-	10	21.3
Veri Toplama	-	-	2	4.3	2	4.3
Bakımın Planlanması	8	17.0	2	4.3	10	21.3
Problemin Tanımlanması+ Çıktıların Değerlendirilmesi	5	10.8	-	-	5	10.8
Problemin Tanımlanması+ Veri Toplama	-	-	11	23.8	11	23.8
Her Aşamada**	3	6.4	5	10.8	8	17.3
Toplam	26	56.5	20	46.6	46	100

* **Ulusal yayınlr; makaleler, doktora ve yüksek lisans tezleri bulgular içerisinde ayrıntılı olarak ele alınmıştır.**

****Problemin tanımlanması, veri toplanması, bakımın planlanması ve çıktıların değerlendirilmesi aşamalarını kuram/modele dayalı olarak yürütülmüş çalışmalar.**

Tablo 5'te görüldüğü gibi uluslararası araştırmalarda kuram/modelin araştırmada kullanım yerleri farklılık göstermektedir. En fazla problemin tanımlanması ve ele alınan problemin açıklanmasında kuramsal çerçeveler kullanılmıştır (n=10). Uluslararası yayınlanan 26 araştırmanın 8'inde bakımın planlanması, 5'inde ise hem problemin tanımlanması hem de çıktıların/bakımın değerlendirilmesi kısımlarında kuram ve modellerden yararlandığı belirlenmiştir. Ulusal araştırmalar incelendiğinde genellikle, kuram/modelin tek bir aşamada kullanılmadığı, araştırmanın dayandırıldığı kuram/modelin en az çalışmanın iki aşamasında da kullanıldığı görülmektedir. Ele alınan kuram/model, en fazla problemin tanımlanması ve veri toplama aşamasında (n=11) kullanılırken yine doktora tezlerinin tamamında (n=5) kuram/model araştırmanın her aşamasında kullanılmıştır.

TARTIŞMA

Bu çalışma kadın sağlığı hemşireliği alanında kuram ve model kullanılarak yapılan uluslararası ve ulusal hemşirelik araştırmalarının incelenmesi amacı ile yapılmıştır. Kadın sağlığı hemşireliği alanında incelenen ulusal ve uluslararası çalışmalarda kuram/model kullanılarak yapılan çalışmaların sayılarının az olduğunu görülmektedir. Fawcett 1992 ve 2005 yıllarında kuram kullanımının giderek arttığını ancak istendik düzeye bir türlü ulaşamadığını belirtmiştir (Fawcett 2005, Fawcett 1992). Bu çalışmada da kuram/model kullanımının yaygın olmadığı belirlenmiştir, Öte yandan tüm diğer disiplinlerde olduğu gibi hemşirelikte de mesleğe özgü bilgi birikiminin artırılmasında kuram/modele dayandırılmış araştırmalarının yürütülmesinin önemi vurgulanmaktadır (Inan Şengün ve ark. 2013, McKenna 2005).

Çalışmada, ülkemizde, yalnızca kadın sağlığı alanında, yine hemşire kuramcılar tarafından geliştirilen kuram ve modeller kullanılarak yapılmış 20 (15'i lisansüstü tez çalışması, 5'i araştırma makalesi) çalışmaya ulaşılmıştır. Inan ve ark. tarafından 2013 yılında yapılan ve kuram/modele dayalı hemşirelik araştırmalarının incelendiği araştırmada; herhangi bir alan ayırımına gidilmeksizin tüm hemşirelik çalışmaları incelenmiş ve toplam 48 (37'si lisansüstü tez çalışması, 11'i makale) çalışmaya ulaşabildiklerini belirtmişlerdir. Hemşirelik araştırmalarında kuram ve model kullanımını etkileyen nedenler arasında kuram ve modellere yönelik bilgi eksikliğinin ve araştırmada nasıl kullanılacağına bilinmemesinin neden olabileceği belirtilmektedir (Fawcett, 2013, Billings ve Kowalski 2006). Kuram ve modellere ilişkin bilgi ve eğitimin hemşirelik doktora müfredatlarında daha ayrıntılı yer aldığı göz önüne alındığında bu bilgi özellikle ülkemizde kuram ve model kullanılarak yapılmış kadın sağlığı hemşireliği araştırmalarının önemli bir kısmının doktora tez çalışması (%40.9) olması bulgusu ile örtüşmektedir (Tablo 1.). Yine ülkemizde 2000-2010 yılları arasında yapılan hemşirelik araştırmalarında kuram/model kullanımının incelendiği bir başka çalışmada ise incelenen çalışmaların yalnızca %13.6'sında kuram/model kullanıldığı belirtilmiştir (Ekim ve ark. 2012). Benzer şekilde yurtdışında yapılmış hemşirelik doktora tez çalışmalarını (2000-2004 yılları arası) inceleyen bir sistematik

derlemede incelenen tezlerin yalnızca %27.0'sinde hemşirelik kuram/modellerinin kullanıldığı belirtilmektedir (Spare 2007).

Çalışmamızda hem uluslararası (%15.2) hem de ulusal yayınlarda (%30.4) en fazla kullanılan kuramın Orem/Öz Bakım Kuramı olduğu görülmüştür. Benzer şekilde Ekim ve ark tarafından yapılan bir araştırmada Türkiye'de kuram/model kullanılarak yapılan hemşirelik araştırmalarında en fazla tercih edilen kuramın Orem/Öz Bakım Kuramı olduğu belirlenmiştir (2012). Spear araştırmasında da doktora tez çalışmalarında en fazla Orem/ Öz Bakım Kuramı'nın kullanıldığı saptanmıştır (2007). Bu sonuçlara bakılarak Orem Öz Bakım Kuramının hemşireler tarafından diğer kuramlara göre daha anlaşıldığı ve araştırmada kullanımının daha kolay olduğu söylenebilir.

İncelenen çalışmalar konularına göre karşılaştırıldığında ulusal çalışmalarda kuram/model kullanılarak yapılan kadın sağlığı hemşireliği araştırmalarının çoğunluğunun obstetri alanında, uluslararası çalışmalarda ise genel kadın sağlığı alanının olduğu görülmektedir. Ülkemizde kuram/model kullanılarak yapılmış araştırmaların çoğunluğunun doktora tez çalışmaları olduğu göz önünde bulundurulduğunda, bu durumun doktora tezlerinde alana yönelik özel bir sorunun ele alınmasından kaynaklanabileceğini düşündürmektedir. Araştırmalarda ele alınan kadın sağlığı sorunları ve kuram/modeller incelendiğinde obstetri alanında en fazla Orem Öz Bakım Kuramı tercih edilirken, Roy Adaptasyon Kuramı infertilite konusunda en sık kullanılan kuram olmuştur. Gebelik ve postpartum dönemde, kadının alışageldiği öz bakım gereksinimlerinin değiştiği düşünüldüğünde bu dönemlere yönelik sorunların giderilmesi ve ihtiyaçların karşılanmasında Orem/Öz Bakım Kuramı'nın kullanılmasını açıklayabilmektedir. Diğer yandan infertilite, tedavisi ve sonuçları başlı başına uyum gerektiren dönemler olması nedeniyle hemşirelik bakımının planlanmasında uyum süreçlerinin ve ihtiyaçların belirlenmesi açısından Roy Adaptasyon Kuramı'nın tercih edildiği düşünülmektedir.

Hemşirelik araştırmalarında kuramın ya da modelin kullanım biçimi önemli bir ölçüttür (İnan Şengün ve ark. 2013, Fawcett, 2005). Ele alınan araştırmalarda, kuram ya da modelin araştırmada kullanıldığı yere göre karşılaştırıldığında, uluslararası çalışmalarda en fazla problemin tanımlanması ve ele alınan problemin açıklanmasında kuramsal çerçeveler kullanılırken Türkiye'de incelendiğinde genellikle, kuram/modelin tek bir aşamada kullanılmadığı belirlenmiştir. İncelenen çalışmalarda kuram/modelin araştırmada kullanımına yönelik herhangi bir standart olmadığı görülmüştür. Benzer şekilde İnan Şengün ve ark. yaptıkları çalışmada aynı sonuçtan söz etmişlerdir (2013). Literatürde kuram/modelin araştırma sürecinin tüm basamaklarında yer alması gerektiği belirtilmektedir (McKenna 2005). Çalışmada incelenen araştırmalarda özellikle doktora tez çalışmalarında kuram/modelin araştırmanın her aşamasında kullanıldığı belirlenmiştir. Bunun nedeninin daha önce de bahsedildiği gibi ülkemizde hemşirelikte kuram ve modeller ile araştırma yöntemlerine yönelik derinlemesine eğitimin doktora düzeyinde yer alması olabilir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Sonuç olarak çalışmada hem uluslararası hem de ulusal yayınlarda kadın sağlığı hemşireliği alanında kuram/model kullanılarak yapılan çalışmaların sayılarının benzer biçimde az olduğunu belirlenmiştir. İncelenen çalışmalarda hemşirelik araştırmalarında kuram/model kullanımının sınırlı olduğu, kuram/model kullanımının araştırmancının tüm basamaklarında yer almadığı ve kuram/model kullanımında bir standart olmadığı görülmüştür. Hemşirelik araştırmalarında kuram kullanımının artış olsa da istenilen düzeye ulaşmadığı belirlenmiştir. Bu nedenle tüm diğer disiplinlerde olduğu gibi hemşirelikte de mesleğe özgü bilgi birikiminin artırılmasında ve bağımsız hemşirelik fonksiyonlarının ön plana çıkarılmasında kuram/modele dayandırılmış araştırmaların artırılması ve araştırma sonuçlarının uygulamaya aktarılmasına yönelik girişimlerin yapılması önerilmiştir.

KAYNAKLAR

- Alligood MR, Tomey AM. Nursing Theory: Utilization & Application. 3th Ed. Philadelphia: Mosby Inc.;2006, 3-17.
- Arslan-Özkan İ, Okumuş H, Buldukoğlu K. A randomized controlled trial of the effects of nursing care based on Watson's Theory of Human Caring on distress, self-efficacy and adjustment in infertile women. J Adv Nurs. 2014 Aug;70(8):1801-12. doi: 10.1111/jan.12338. Epub 2013 Dec
- Akbaba HG. Tez Danışmanı: Yrd. Doç. Dr. Rabia Sohbet. Loğusaların doğum sonrası dönemdeki sağlıkla ilgili davranışlarının ve öz bakım özelliklerinin incelenmesi. Gaziantep Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Hemşirelik Anabilim Dalı. Yüksek Lisans Tezi, 2012
- Aktaş N. Tez Danışmanı: Prof. Dr. Zekiye Karaçam. Doğum sonrası yorgunluğun annenin özbakım gücü ile ilişkisi. Adnan Menderes Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Doğum ve Kadın Sağlığı Hemşireliği Anabilim Dalı. Yüksek Lisans Tezi, 2015
- Akyüz A. Tez Danışmanı: Prof. Dr. Nur İnanç. İvf Tedavisinin Negatif Sonucuna Adaptasyonda Hemşirelik. Gülhane Askeri Tıp Akademisi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Kadın Hastalıkları ve Doğum Hemşireliği Bilim Dalı Doktora Tezi,2001
- Aydemir H. Tez Danışmanı: Yrd. Doç. Dr. Hale Uyar Hazar. Maternal obezitenin gebelikte oluşan yakınmalara ve öz-bakım gücüne etkisi. Adnan Menderes Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Doğum ve Kadın Sağlığı Hemşireliği Anabilim Dalı. Yüksek Lisans Tezi, 2014
- Ayvaz E. Tez Danışmanı: Yrd. Doç. Dr. Ayşe Yıldız. Gebelerin öz-bakım gücüne bireysel özellikler ve aile ortamının etkisi. Marmara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Doğum ve Kadın Sağlığı Hemşireliği Anabilim Dalı. Yüksek Lisans Tezi, 2003
- Billings DM, Kowalski K. Bridging The Theory-Practice Gap With Evidence-Based Practice. Journal of Continuing Education in Nursing 2006; 37(6): 248-248.
- Bıçakçı H. Tez Danışmanı: Doç. Dr. Emel Ege. Doğum sonrası annelerin öz-bakım gücünün hastane taburculuğuna hazır oluşuklarına etkisi. Selçuk Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Hemşirelik Anabilim Dalı. Yüksek Lisans Tezi, 2010
- Burdette L. Relationship between self-care agency, self-care practices and obesity among rural midlife women. Self-Care, Dependent-Care & Nursing Vol. 19 Iss. 1 (2012) p. 5 – 14

- Büyükkayacı N. Tez Danışmanı: Prof. Dr. Nimet Karataş. Sezaryen sonrası erken taburcu olan kadınlara verilen evde bakım hizmetinin anne sağlığına ve öz bakım gücüne etkisi. Erciyes Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Hemşirelik Anabilim Dalı Doğum – Kadın Sağlığı ve Hastalıkları Hemşireliği Doktora Tezi,2010
- Cody WK. *Philosophical and Theoretical Perspectives for Advanced Nursing*. 4th Ed. Boston: Jones and Bartlett Publishers: 2006 43-4.
- Cunningham DA. Application of Roy's adaptation model when caring for a group of women coping with menopause. *J Community Health Nurs*. 2002 Spring;19(1):49-60.
- Dağ H. Tez Danışmanları: Doç. Dr. Oya Kavlak-Prof. Dr. Ahsen Şirin. Neuman Sistemler Modeli'ne Göre İnfertil Kadınların Yaşadığı Stresörlerin İncelenmesi Ege Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Kadın Sağlığı Ve Hastalıkları Hemşireliği Anabilim Dalı Doktora Programı, Doktora Tezi,2014
- Davis J, Kenny TH, Doyle JL, McCarroll M, von Gruenigen VE. Nursing peer review of late deceleration recognition and intervention to improve patient safety. *J Obstet Gynecol Neonatal Nurs*. 2013 Mar-Apr;42(2):215-24. doi: 10.1111/1552-6909.12023.
- Dereli Yılmaz S, Kızılkaya Beji N. Gebelikte Öz Bakım Gücünün Değerlendirilmesi. *Genel Tıp Derg* 2010;20(4)
- Douglass JL, Sowell RL, Phillips KD. Using Peplau's theory to examine the psychosocial factors associated with HIV-infected women's difficulty in taking their medications. *Journal of Theory Construction & Testing*. 2003, 7(1), 10-17.
- Durgun Ozan, Y., & Okumuş, H. (2017). Effects of Nursing Care Based on Watson's Theory of Human Caring on Anxiety, Distress, And Coping, When Infertility Treatment Fails: A Randomized Controlled Trial. *Journal of Caring Sciences*, 6(2), 95–109. <http://doi.org/10.15171/jcs.2017.010>
- Ejder Apay S. Tez Danışmanı: Prof. Dr. Türkan Pasinlioğlu. Sezaryen İle Doğum Yapan Loğusalara Roy'un Modeline Göre Verilen Bakımın Değerlendirilmesi. Atatürk Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Doğum, Kadın Sağlığı Ve Hastalıkları Hemşireliği Anabilim Dalı Doktora Tezi,2011
- Ekim A, Manav M, Ocağcı A. Ülkemizde Teori Temelli Hemşirelik Araştırmaları: Bir Gözden Geçirme. *Dokuz Eylül Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Elektronik Dergisi* 2012; 5 (4): 157-161.
- Fawcett J. *Conceptual Models And Nursing Practice: The Reciprocal Relationship*. *Journal of Advanced Nursing*. 1992; 17: 224–228.
- Fawcett J. Criteria For Evaluation Of Theory.Nursing Science Quarterly. 2005; 18(2): 131- 135. doi:10.1177/0894318405274823
- Fawcett J. Thoughts About Conceptual Models And Measurement Validity. *Nursing Science Quarterly*. 2013; 26(2): 189-191. doi:10.1177/0894318413477143
- Gigliotti E. The Value of Nursing Models in Practice. *Dokuz Eylül Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Elektronik Dergisi*. 2008; 1(1): 42-50.
- Gün Ç. Tez danışmanı: Prof. Dr. Nuran Kömürücü. Histerektomili hastalarda benlik saygısının öz-bakım gücüne etkisi. Marmara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Doğum ve Kadın Sağlığı Hemşireliği Anabilim Dalı. Yüksek Lisans Tezi, 2011
- Gortner S. *Knowledge Development In Nursing: Our Historical Roots and Future Opportunities*. *Nurs Outlook*. 2000; 48:60-7.
- Higgins PG, Learn CD. Health practices of adult Hispanic women. *J Adv Nurs*. 1999 May;29(5):1105-12.

- İnan Şengün F, Üstün B, Bademli K. Türkiye’de Kuram/Modele Dayalı Hemşirelik Araştırmalarının İncelemesi. *Anadolu Hemşirelik ve Sağlık Bilimleri Dergisi/Journal Of Anatolia Nursing And Health Sciences* 2013; 16(2):132-139.
- İsbir GG, Mete S. Experiences with nausea and vomiting during pregnancy in Turkish women based on roy adaptation model: a content analysis. *Asian Nurs Res (Korean Soc Nurs Sci)*. 2013 Dec;7(4):175-81. doi: 10.1016/j.anr.2013.09.006. Epub 2013 Oct 8
- Jeffs L, Sidani S, Rose D & et al. Using Theory And Evidence to Drive Measurement of Patient, Nurse And Organizational Outcomes of Professional Nursing Practice. *Int J Nurs Pract*. 2013; 19(2):141-8. doi: 10.1111/ijn.12048.
- Johnson P. The use of humor and its influences on spirituality and coping in breast cancer survivors. *Oncol Nurs Forum*. 2002 May;29(4):691-5.
- Kelly AE, Sullivan P, Fawcett J, Samarel N. Therapeutic touch, quiet time, and dialogue: perceptions of women with breast cancer. *Oncol Nurs Forum*. 2004 May;31(3):625-31.
- Kılıç A. Tez Danışmanı: Prof. Dr. Nur Şenel. Dorothy Orem’in Öz Bakım Modelinin Sezaryen ile Doğum Yapan Kadınların Hemşirelik Bakımına Uygulanması. *Gülhane Askeri Tıp Akademisi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Doktora Tezi*, 2005
- Kılıç M. Tez Danışmanı: Prof. Dr. Behice ERCİ. Erken Doğum Tanısı Alan Gebelere Verilen Bakımın Gebelerin Öz Bakım Gücüne Etkisi. *Atatürk Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Doğum, Kadın Sağlığı Ve Hastalıkları Hemşireliği Anabilim Dalı Doktora Tezi* 2011,
- Knight JB. The Betty Neuman Systems Model applied to practice: a client with multiple sclerosis. *J Adv Nurs*. 1990 Apr;15(4):447-55.
- Korkmaz F, Görgülü S. Hemşirelerin Meslek Ölçütleri Bağlamında Hemşirelik Mesleğine İlişkin Görüşleri. *Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Hemşirelik Bölümü Dergisi* 2010;17(1):1-17.
- Kumar CP. Application of Orem's self-care deficit theory and standardized nursing languages in a case study of a woman with diabetes. *Int J Nurs Terminol Classif*. 2007 Jul-Sep;18(3):103-10.
- Lee MB. Power, self-care and health in women living in urban squatter settlements in Karachi, Pakistan: a test of Orem's theory. *J Adv Nurs*. 1999 Jul;30(1):248-59.
- Lee Q. Application of Neuman's system model on the management of a patient with asthma. *Singapore Nursing Journal*; Jan-Mar2014, Vol. 41 Issue 1, p20
- Lindell ME, Olsson HM. Lack of care givers' knowledge causes unnecessary suffering in elderly patients. *J Adv Nurs*. 1989 Nov;14(11):976-9.
- Lin LL. Multiple role adaptation among women who have children and re-enter nursing school in Taiwan. *J Nurs Educ*. 2005 Mar;44(3):116-23.
- Mendias EP, Clark MC, Guevara EB. Women's self-perception and self-care practice: implications for health care delivery. *Journal Health Care for Women International* Volume 22, 2001- Issue 3
- McCrae N. Whither Nursing Models? The Value of Nursing Theory in The Context of Evidence-Based Practice And Multidisciplinary Health Care. *Journal of Advanced Nursing* 2012; 68(1): 222–229. doi: 10.1111/j.1365-2648.2011.05821.
- McCurry M, Hunter Revell M. Knowledge for The Good ff The Individual And Society: Linking Philosophy, Disciplinary Goals, Theory, And Practice. *Nursing Philosophy*. 2009; 11: 42–52.

- McGrath Rush M. A study of the relations among perceived social support, spirituality, and power as knowing participation in change among sober female alcoholics within the science of unitary human beings. *Journal of Addictions Nursing* 1997 Vol. 9, Iss. 4
- McKenna HP. Theory And Research: A Linkage To Benefit Practice. *International Journal of NursingStudies*. 1997; 34(6):431-437.
- McKenna H. (2005) Theory and Research: The Releationship. *Nursing Theories and Models*. New York: Taylor & Francis Group; 2005, 190-221.
- McNaughton DB. A naturalistic test of Peplau's theory in home visiting. *Public Health Nurs*. 2005 Sep-Oct;22(5):429-38. DOI: 10.1111/j.0737-1209.2005.220508.x
- Nazik E. Tez Danışmanı: Yrd. Doç. Dr. Gülşen Eryılmaz. Öz-Bakım Modeli Kullanılarak Verilen Bakımın Postpartum Komplikasyonların Önlenmesi Ve Giderilmesine Etkisi Atatürk Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Doğum, Kadın Sağlığı Ve Hastalıkları Hemşireliği Anabilim Dalı Doktora Tezi,2009
- Owens BB. Self-care agency, health promoting lifestyle, and satisfaction with life in postmenopausal women who mall walk. *Medsurg Nurs*. 2007 Dec;16(6):383-90
- Owens M. Care of a woman with Down's syndrome using the Neuman Systems Model. *British Journal of Nursing* | Vol. 4 | No. 13 | pp 752–758. DOI: 10.12968/bjon.1995.4.13.752
- Pelik A. Tez Danışmanı: Yrd. Doç. Dr. Aynur Saruhan. Histerektomi ameliyatı olan kadınların öz bakım gücünün incelenmesi. Ege Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Doğum ve Kadın Sağlığı Hemşireliği Anabilim Dalı. Yüksek Lisans Tezi, 2004.
- Reis PJ, Alligood MR. Prenatal yoga in late pregnancy and optimism, power, and well-being. *Nurs Sci Q*. 2014 Jan;27(1):30-6. doi: 10.1177/0894318413509706.
- Repede E. Participatory dreaming a unitary appreciative inquiry into healing with women abused as children. *ANS Adv Nurs Sci*. 2011 Jul-Sep;34(3):174-97. doi: 10.1097/ANS.0b013e3182228cba.
- Reitmanova S, Gustafson DL. ‘They Can’t Understand It’: Maternity Health and Care Needs of Immigrant Muslim Women in St. John’s, Newfoundland. *Matern Child Health J* (2008) 12:101–111 DOI 10.1007/s10995-007-0213-4
- Serçekuş P. Tez Danışmanı: Doç. Dr. Samiye Mete. Doğuma Hazırlık Sınıfı Ve Bireysel Eğitimin Gebelik Ve Postpartum Uyuma Etkisinin İncelenmesi. Dokuz Eylül Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Doğum Ve Kadın Hastalıkları Hemşireliği Doktora Tezi,2010
- Spear HJ. Nursing Theory And Knowledge Development: A Descriptive Review of Doctoral Dissertations, 2000-2004. *Advances in Nursing Science*. 2007; 30(1): 1-14.
- Sürtücü HA, Kızilci S. Use of Orem’s Self-Care Deficit Nursing Theory in the self-management education of patients with type 2: a case study. *Self Care Depend Care Nurs* 2012; 19:53–59
- Taylan S, Alan S, Kadioğlu S. Hemşirelik Roller ve Özerklik. *Hemşirelikte Araştırma Geliştirme Dergisi HEMAR-G*. 2012; 2: 66-74.
- Timur S, Bekar M. Kadınların Aile Planlaması Yöntemi Kullanma Durumu İle Öz-bakım Gücü Arasındaki İlişki. *Atatürk Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi Cilt: 9 Sayı: 2* 2006
- Tortumluoğlu G, Okanlı A, Erci B. Gebelerin Aile Ortamını Algılamaları ile Öz Bakım Gücü Arasındaki İlişki. *Atatürk Üniv. Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi, Cilt: 6, Sayı: 1*, 2003

- Ursavaş FE, Karayurt Ö, İşeri Ö. Meme Kanseri Nedeniyle Meme Koruyucu Cerrahi Yapılan Bir Hastaya Roy Uyum Modeline Temellendirilmiş Hemşirelik Yaklaşımı. *J Breast Health* 2014; 10: 134-140 DOI: 10.5152/tjbh.2014.1910
- Uysal N, Khorshid L, Eşer İ. Neuman Sistemler Modeline Göre Bir Vaka Çalışması Atatürk Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi, 2009; 12: 3
- Warelow P. Changing Philosophies: A Paradigmatic Nursing Shift from Nightingale. *Australian Journal of Advanced Nursing*, 2014; 31(1): 36-45
- Wong CL, Ip WY, Choi KC, Lam LW. Examining self-care behaviors and their associated factors among adolescent girls with dysmenorrhea: an application of orem's self-care deficit nursing theory. *J Nurs Scholarsh*. 2015 May;47(3):219-27. doi: 10.1111/jnu.12134. Epub 2015 Mar 19.